

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ECOTOURISM POTENTIAL AND TOURISM IMPACTS ON KHLONG BANG LUANG FLOATING MARKET COMMUNITY, THONBURI, BANGKOK

Received: 17 June, 2021

Revised: 17 September, 2021

Accepted: 18 November, 2021

เชียง เกาชิต*

Chieng Pawchit*

วิฑูร แจ่มจำรัส**

Vitool Jaemjamrat**

สุพรรณษา เทียมประสิทธิ์***

Supansa Thamprasit***

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

* Email: chiengaboy@gmail.com

** มัคคุเทศก์อิสระ บริษัท เอเชียนสปิริต จำกัด

** Freelance Tour Guide Asian Spirit Co.,Ltd

** Email: berrungrueng@gmail.com

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต

*** Director B.A. Tourism and Hospitality Management, Rangsit University

*** Email: lekblack03102525@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรีกรุงเทพมหานครวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลกระทบด้านบวกด้านลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรีกรุงเทพมหานครการวิจัยเชิงคุณภาพการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีแบบสำรวจพื้นที่แบบประเมินศักยภาพแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนกลุ่มศิลปินผู้ประกอบการท่องเที่ยวร้านค้าชุมชนชาวบ้านในชุมชนมัสยัดและเจ้าหน้าที่รัฐรวม 36 คนการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพโดยการสำรวจพื้นที่ใช้แนวคิด 3 A สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกและทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของRichardson ซึ่งผลการวิจัยพบว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วยโบราณสถานบ้านศิลปินบ้านริมคลองตลาดน้ำคลองบางหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของชุมชนด้านผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงผลกระทบด้านบวกสร้างรายได้ความสามัคคีในชุมชนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมธรรมชาติลำคลองและภาครัฐมีส่วนสนับสนุนการท่องเที่ยวผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปัญหาการพึ่งพาการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหารายได้การขาดอาชีพเสริมจากปัญหาโรคระบาดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยเพื่อการท่องเที่ยวปัญหาขยะจากการท่องเที่ยวการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อการท่องเที่ยวจากผลการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบภาครัฐหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและช่วยเหลือให้การท่องเที่ยวยังคงอยู่กับคนในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ศักยภาพการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ผลกระทบจากท่องเที่ยว, ชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงกรุงเทพมหานคร

Abstract

A research on the potential of ecotourism and the impacts of ecotourism on Khlong Bang Luang Floating Market Community, Thonburi, Bangkok. The objective is to assess the potential of ecotourism and positive effects negative effects on Khlong Bang Luang Floating Market Community. The data collection was based on a qualitative research method, a field survey, a potential assessment form, an observation , a participant observation and an interview to the Community leaders, artist groups, tour operators, community shops, villagers in the community, tour guides and government officials, total 36 people. An analysis of the potential assessment by field survey the area using the concept of 3 A tourism attraction. Accessibility, Amenity and Richardson's ecotourism theory, which the results showed Ecotourism potential consists of an Ancient sites, Artist houses, local houses along the rivers, Khlong Bang Luang Floating Market are famous tourist attractions of the community. The impacts of tourism on Khlong Bang Luang Floating Market community positive impacts, income, unity in the community Conservation of arts, culture, nature, canals and government sectors contribute to tourism.

Keywords: Tourism Potential, Ecotourism, Impacts of Tourism, Khlong Bang Luang Floating Market Community, Thonburi, Bangkok

บทนำ

ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นลำดับต้นๆ ของประเทศ ในแต่ละปี มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมความงามของประเทศไทยมากมายหลายล้านคน ทำให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย ซึ่งในอดีตระบบการจัดการการท่องเที่ยวไม่มีความสลับซับซ้อนเพราะไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เป็นเพียงการสร้างเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว แต่ไม่มีการคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันระบบการจัดการการท่องเที่ยวได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีการคำนึงถึงการรักษารัษารมชาติ อนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภาคหน้า ทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม หรือการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ย่อมมีผลกระทบ ทั้งด้านบวกคือ การสร้างรายได้ให้ชุมชน ร้านค้าผู้ประกอบการท่องเที่ยว การนำประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมต่อนักท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนและภาครัฐมีความร่วมมือกันเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดความร่วมมือสามัคคีทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชนรวมถึงระดับมหาวิทยาลัยเป็นต้น จากผลกระทบด้านบวกสามารถนำไปเพิ่มคุณค่าและรักษาไว้ ส่วนผลกระทบด้านลบ เช่น ทางเศรษฐกิจ การกู้เงินเพื่อการลงทุนทางการท่องเที่ยวหรือผู้คนในชุมชนรับวัฒนธรรมจากผู้มาท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการเลียนแบบทางวัฒนธรรมทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นปัญหาที่พบเห็นได้บ่อย และเป็นปัญหาในพื้นที่การท่องเที่ยวที่ควรปรับปรุงหรือป้องกันเพื่อไม่ให้ผลกระทบในด้านลบไปทำลายการท่องเที่ยว และความเป็นธรรมชาติ (กิตติพงษ์ ประชุมแดง, 2533)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ซึ่งหมายถึงการท่องเที่ยวทางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตัวนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวหรือผู้จัดการการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ชุมชนท้องถิ่น และ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ทั้งผลกระทบทางด้านบวกที่เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์และสิ่งแวดล้อม หรือ ผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะ ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ, 2548)

การศึกษาความพร้อมของชุมชนทั้งด้านกายภาพพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก วิถีชีวิตความเป็นอยู่และรูปแบบการดำเนินชีวิตของชุมชนทำให้เข้าใจบริบททุกด้านของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพด้านการท่องเที่ยวคือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ (วิวัฒน์ชัย บุญยักดิ์, 2550)

การวิจัยนี้เพื่อรวบรวมผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนและศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรีกรุงเทพมหานคร โดยงานวิจัยนี้นำเสนอโดยวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ

บัณฑิตย ได้สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานคร พื้นที่ตลาดน้ำคลองบางหลวงมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ศิลปะ ศาสนา วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อศึกษาผลกระทบด้านบวก เช่น เศรษฐกิจรายได้จากการท่องเที่ยว สังคมมีความสามัคคีจากกิจกรรมการท่องเที่ยว การรื้อฟื้น ศิลปะ วัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเพื่อรักษาอนุรักษ์ไว้ ส่วนด้านลบทางเศรษฐกิจรายได้จากการท่องเที่ยวทำให้พึ่งพาการท่องเที่ยว หรือการทำลายทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ขยะ สิ่งปฏิกูลจากการท่องเที่ยวซึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและนำเส้นทางท่องเที่ยวมาศึกษาและวิจัยเพิ่มเติม แล้วนำการประมวลผลทั้งหมดมาปรับปรุงแก้ไขหรือเสริมเพิ่มบางส่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้าน ทั้งการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเวลาเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการจำกัดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรีกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรีกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวงธนบุรีกรุงเทพมหานคร

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและศึกษาผลกระทบด้านบวกด้านลบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดจนการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลต่อ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมชุมชน รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมกับชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีหัวข้อที่ทำการศึกษาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ แนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2529) ได้เสนอ

หลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต
2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย
4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว
5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2549) ได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานในการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ 2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี 3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม 4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ 6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น 7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัดได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

3. การบริหารจัดการ มีเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ 3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

จากทฤษฎีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2549) ได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานในการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้หลักเกณฑ์ 3 A สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity)

ผลกระทบ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นไปได้ทั้งทางบวก คือ ผลกระทบที่เป็นผลดี และทางลบ คือ ผลที่เป็นปัญหา และต้องแก้ไขปรับปรุง อาจขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และมีใช้กลุ่มเป้าหมายหรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม (Dye,1982)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมี กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ, 2548)

Richardson (1993) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งมีการสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในเรื่องธรรมชาติแลสิ่งแวดล้อมรวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนี้จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมแล้ว ยังมีส่วนสนับสนุนและผลักดันให้มีการปกป้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้และชุมชนในพื้นที่นั้นจะได้รับรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ที่สุด รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้ยืนยาวที่สุด (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542)

จากทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผู้วิจัยใช้ทฤษฎีของ Richardson (1993) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่ทางธรรมชาติ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนี้จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมแล้ว ยังมีส่วนสนับสนุนและผลักดันให้มีการปกป้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้และชุมชนในพื้นที่นั้นจะได้รับรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ตลาดน้ำคลองบางหลวง ตลาดน้ำคลองบางหลวงเป็นตลาดน้ำที่ได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการเมื่อไม่นานมานี้ อยู่ในพื้นที่เขตภาษีเจริญบริเวณวัดกำแพงบางจาก ความจริงคลองบางหลวงคือส่วนหนึ่งของคลองบางกอกใหญ่ คลองเก่าแก่ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินตั้งราชธานี ณ กรุงธนบุรี เหล่าขุนนางชั้นผู้ใหญ่จึงมาจับจองสร้างบ้านริมคลองแห่งนี้ เพราะอยู่ใกล้พระราชวังกรุงธนบุรี ชาวบ้านจึงเรียกคลองแถบนี้ว่า คลองบางข้าหลวง จนต่อมาเหลือแค่คลองบางหลวงในที่สุดมาถึงปัจจุบันเป็นที่ตั้งของชุมชนริมคลองบางหลวง เข้าได้ 4 ทาง 1. ซอยเจริญสนิทวงศ์ 3 ปากซอยมีรถสองแถวและวินมอเตอร์ไซด์บริการ 2. ซอยเพชรเกษม 20 จอดรถที่วัดกำแพงบางจาก และวัดทองศาลางาม 3. ซอยเพชรเกษม 28 จอดรถที่วัดคุหาสวรรค์ (แมวเขาผู้นำสงสาร, 2561)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบการท่องเที่ยวและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานครการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ในการเก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลใช้การสุ่มตัวอย่างประชากรแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ใช้การตรวจสอบความตรงของข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) และตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยการสอบถามเกินสามครั้งขึ้นไปและผู้ตอบยังคงให้คำตอบเหมือนเดิม มีกลุ่มประชากรดังต่อไปนี้

- 1.1 ผู้นำชุมชน
- 1.2 ร้านค้าชุมชนและชาวบ้าน
- 1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ
- 1.4 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว
- 1.5 มัคคุเทศก์
- 1.6 กลุ่มศิลปิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ (Field survey) โดยสำรวจองค์ประกอบการท่องเที่ยวภายในชุมชน ตามหลัก 3 A คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) การสังเกต (Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และ สัมภาษณ์ (Interview) โดยกลุ่มผู้วิจัยได้ร่วมเดินทางสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว รวมถึงการสัมภาษณ์ มัคคุเทศก์ 5 คน ร้านค้าท้องถิ่น 6 ศิลปิน 3 คน ผู้นำชุมชน 1 คน เจ้าหน้าที่รัฐ 3 คน รวมถึงผู้ประกอบการ ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ 3 บริษัทเดินเรือท่องเที่ยวและ พนักงาน 5 และผู้ประกอบการโฮมสเตย์ท้องถิ่น ชาวบ้านชุมชน 10 คนรวม 36 คน โดยการสัมภาษณ์เป็นไปแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และระยะเวลาในการทำงานหรืออยู่อาศัยในพื้นที่นั้น

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบกิจการบริการของผู้ประกอบการท่องเที่ยว เดินเรือ โฮมสเตย์ท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การสัมภาษณ์การบริหารการจัดการ ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยรวม ถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และ เศรษฐกิจ รายได้ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ 4 ครั้ง ครั้งที่ 1, 2 วันที่ 21-22 มีนาคม 2563 เป็นเวลา 2 วัน โดยการสำรวจพื้นที่ทั่วไป และ ครั้งที่ 3, 4 วันที่ 1-2 พฤษภาคม 2563 เป็นเวลา 2 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยกลุ่มผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง และทำการบันทึกข้อมูลที่ได้มาโดยเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) โดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) ทำการสรุปเรียบเรียง ประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวและเปรียบเทียบผลกระทบด้านบวกด้านลบ เพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ให้ง่ายขึ้นตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ แล้วใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานครพบว่า ตลาดน้ำชุมชนคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานครมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนอยู่ในระดับมากและผลกระทบด้านบวกที่เป็นประโยชน์ต่อ “การพัฒนา” ระบบเศรษฐกิจชุมชน สังคม วัฒนธรรม สาธารณูปโภคและการศึกษา มากกว่าผลกระทบด้านลบดังนี้ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางคลองหลวง ตามหลัก 3A ด้านดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)

ตลาดน้ำชุมชนคลองบางหลวง เป็นตลาดที่บริหารโดยชุมชนมีหัวหน้าวิสาหกิจชุมชนดูแลและประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ตลาดน้ำคลองบางหลวงเป็นตลาดเก่ามีอายุมากกว่า 100 ปีเป็นเส้นทางคมนาคมเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาบ้านเรือนไม้ริมคลองบางหลวงปัจจุบันตลาดน้ำชุมชนคลองบางหลวงเปิดวันเสาร์และวันอาทิตย์ตั้งอยู่ในเขตวัดกำแพงบางจากมีร้านค้าขายของที่ระลึกและร้านอาหาร ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำมีความสวยงามเป็นธรรมชาติ สามารถมองเห็นชุมชน บ้านเรือนริมฝั่งแม่น้ำ ลำคลองทั้งสองฝั่งแม่น้ำเชื่อมต่อน้ำเจ้าพระยา คลองบางกอกใหญ่ คลองบางหลวง อีกทั้งมีมัคคุเทศก์น้อยช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการท่องเที่ยว การมีมัคคุเทศก์น้อยท้องถิ่นช่วยให้คนในชุมชนโดยรอบสามารถนำบุตรมาเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและรายได้เส้นทางการท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ทั้งทางแม่น้ำ ลำคลอง รถโดยสาร รถไฟฟ้าเชื่อมต่อถึงกันทำให้สามารถเข้าถึงได้หลากหลายทาง

บ้านศิลปิน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศิลปะแบบผสม มีรูปแบบการบริหารงานโดยกลุ่มศิลปินเป็นเจ้าของสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวมงานศิลปะ การแสดงหุ่นละครเล็กคณะค่านาย อีกทั้งเป็นสถานที่เรียนรู้งานศิลปะแบบผสมเช่น การแกะสลัก การวาดภาพสีน้ำและสีน้ำมัน มีร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึกงานศิลปะห้องน้ำ ลัญญาณโทรทัศน์ทุกเครื่องช่วยบ้านศิลปิน มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น การแสดงหุ่นละครเล็ก คณะค่านาย การเรียนรู้งานศิลปะและศิลปะแบบผสม บ้านศิลปินมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศและชาวไทย

พิพิธภัณฑ์คลองบางหลวง เป็นสถานที่เก็บรวบรวมหลักฐานการมีอยู่ของชุมชนเป็นการเรียนรู้ ศึกษาผ่าน สิ่งของดั้งเดิม ของเก่าหายากเช่น เหยี่ยว กลองโบราณ เครื่องใช้ไฟฟ้าและข้าวของเครื่องใช้ที่หายากในปัจจุบันให้คนรุ่นปัจจุบัน

วัดกำแพงบางจากวัดโบราณมีอายุมากกว่า 250 ปี สถาปัตยกรรมแบบกรุงศรีอยุธยา ตอนปลายสถานที่สำหรับสักการบูชาและบำเพ็ญบุญกุศลของชาวบ้านท้องถิ่น วัดกำแพงบางจากตั้งอยู่ริมน้ำ เป็นแหล่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอยากมาเยี่ยมชมและมีตลาดชุมชนสินค้าท้องถิ่น เสาร์ - อาทิตย์ สินค้าชุมชน ที่นำมาขายให้นักท่องเที่ยวมีความหลากหลายมีห้องน้ำ ลานจอดรถ ท่าเรือลัญญาณโทรทัศน์ทุกเครื่องช่วย

วัดคูหาสวรรค์วิหารเดิมมีชื่อว่า “วัดศาลาลี่หน้า” วัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา มีอายุมากกว่า 250 ปีสถาปัตยกรรมแบบกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย คือ ลายหน้าบันสลักไม้ ด้านหน้าและด้านหลังอุโบสถ ปีกของหน้าบันเล็กตามหลังคาลดชั้นอีกด้านละสองปีกเป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา และใบเสมาคู่ทำด้วยหินทรายแดงสถานที่สำหรับสักการบูชาและบำเพ็ญบุญกุศลของชาวบ้านท้องถิ่นมีห้องน้ำ ลานจอดรถ ท่าเรือลัญญาณโทรทัศน์ทุกเครื่องช่วย

วัดทองศาลางามวัดโบราณมีอายุมากกว่า 200 ปี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีศาลาวัดที่สวยงามมากในอดีต จึงได้ชื่อว่า วัดทองศาลางาม สถานที่สำหรับสักการบูชาและบำเพ็ญบุญกุศลของชาวบ้านที่อยู่ ซอยเพชรเกษม 20 โดยสารเรือหางยาวห้องน้ำ ลานจอดรถ ท่าเรือ ลัญญาณโทรทัศน์ทุกเครื่องช่วย

ตารางที่ 1 ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านบวกต่อระบบเศรษฐกิจ	ผลกระทบด้านลบต่อระบบเศรษฐกิจ
<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างรายได้ จากการขายสินค้าท้องถิ่นเช่น สินค้าที่ระลึก อาหารผลไม้ ขนม เครื่องดื่ม ทิปจากการท่องเที่ยว - หน่วยงานภาครัฐบาลในพื้นที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปแบบภาษี เพื่อนำไปพัฒนาระบบสาธารณูปโภค พัฒนาการท่องเที่ยวระบบการจัดการ และเงินเดือนเจ้าหน้าที่รัฐ - ผู้ประกอบการด้านโฮมสเตย์(คนท้องถิ่น) และผู้ประกอบการนำเที่ยว ได้รายได้จากการจัดการนำเที่ยวและค่าที่พักจากการที่นักท่องเที่ยวเข้าพักและเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในตลาดน้ำคลองบางหลวง - เด็กในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์น้อยเด็กในชุมชนได้รายได้จากการนำเที่ยว เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ กล้าพูดกล้าแสดงออก เสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิต และเป็นแรงบันดาลใจให้อยากทำอาชีพมััคคุเทศก์หรืองานในภาคการท่องเที่ยวและบริการอื่น ๆ - มัคคุเทศก์ชาวไทยได้รายได้จากการท่องเที่ยว เช่น ทัวร์ทำบุญล่องแม่น้ำ 9 วัด ทัวร์ปั่นจักรยาน 9 วัด ตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำและเส้นทางท่องเที่ยวทางบก 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการซื้อขายที่ดินและเก็งกำไรราคาที่ดินจากนายทุนต่างถิ่นและเกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นเพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจึงทำให้มีการซื้อที่ดินของคนในชุมชนเพื่อที่จะใช้เป็นสถานที่ประกอบการท่องเที่ยวทำให้ลดพื้นที่ของการอยู่อาศัยสร้างรายได้ให้กับนายทุน - คนในชุมชนพึ่งพาการท่องเที่ยวมากเกินไปเมื่อขาดนักท่องเที่ยวรายได้ลดลงทำให้มีปัญหาค่าครองชีพเกิดปัญหาหนี้สินคนในชุมชนมีพฤติกรรมใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยวเมื่อสร้างรายได้ก็มีรายจ่ายตามมาจากการที่มีคนภายนอกหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้รายจ่ายค่าครองชีพสูงขึ้นตามไปด้วยราคาสินค้าสูงขึ้น และคนในชุมชนมีพฤติกรรมการใช้เงินมากขึ้นเนื่องจากความทันสมัยเทคโนโลยีก้าวเข้ามาคนในชุมชนก็ต้องการสิ่งใหม่จึงก่อเกิดพฤติกรรมการลอกเลียนแบบและทำตามทำให้การใช้จ่ายของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น - เศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเงินในชุมชนหมุนไปนอกชุมชนเพราะความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องทุ่นแรงและทำให้เศรษฐกิจการเงินของคนในชุมชนลดการ

ตารางที่ 1 ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ (ต่อ)

ผลกระทบด้านบวกต่อระบบเศรษฐกิจ	ผลกระทบด้านลบต่อระบบเศรษฐกิจ
	<p>ใช้จ่ายภายในแต่นำเงินไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบใหม่เพื่อเพิ่มความทันสมัยด้านการท่องเที่ยวและเพิ่มการรับรู้ข่าวสาร</p> <p>- รายได้จากการท่องเที่ยวไม่กระจายเท่าที่ควรเป็นการสร้างรายได้ให้เฉพาะผู้ที่มีสินค้าออกมาวางขายในตลาดชุมชนหรือผู้ที่มีหน้าร้านติดกับริมแม่น้ำลำคลอง</p>

ตารางที่ 2 ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรม	ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรม
<p>- คนในชุมชนท้องถิ่นมีความสามัคคีกันมากขึ้นทุกคนมีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ธรรมชาติแม่น้ำลำคลองและหวงแหนรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้อยู่อย่างยั่งยืนทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ เพราะการมีอยู่ของการท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีการประชุมร่วมกันวางแผนด้านการท่องเที่ยวทั้งกับคนในชุมชนและส่งข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ อันเป็นการมีส่วนร่วมกันวางแผนของคนท้องถิ่นแบบ “ล่างสู่บน”</p>	<p>- การใช้จ่ายของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้รับความเป็นวัฒนธรรมของชาวตะวันตกทำให้คนในชุมชนต้องการสินค้าฟุ่มเฟือยและใช้จ่ายเพื่อตอบสนองความต้องการลดการใช้จ่ายภายในชุมชน</p> <p>- การเคารพนับถือเชื่อฟังผู้อาวุโสลดน้อยลงและมีการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายมาจากนักท่องเที่ยวทำให้การแต่งกายของคนในพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม</p>

ตารางที่ 2 ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม (ต่อ)

ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรม	ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรม
<p>แทนที่ระบบเดิม ซึ่งช่วยขจัดปัญหาทางสังคม เช่น ยาเสพติด รวมถึง คนในชุมชนได้ เรียนรู้และลูกหลานสามารถเรียนภาษา ต่างประเทศ ทำให้มีความรู้ความสามารถ มากขึ้นจากการนำเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประกอบการที่เป็นคนในท้องถิ่นให้ความ ร่วมมือทั้งกับภาครัฐและคนในชุมชนท้องถิ่น เป็นอย่างดีมีความสามัคคีทำกิจกรรม ทางวัฒนธรรมและดูแลแม่น้ำลำคลอง ร่วมกันเพราะมีเป้าหมายเดียวกันที่จะ อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศ ชุมชนให้อยู่อย่างยั่งยืน ร่วมสะท้อนปัญหา ที่เกิดขึ้นกับภาคการท่องเที่ยวสู่ภาคประชาชน นักท่องเที่ยวและภาครัฐ - นักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อ มัคคุเทศก์น้อยที่เป็นคนท้องถิ่นได้เรียนรู้ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น ผ่านการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเป็นการร่วมเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน - ภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเพราะ ได้ร่วมกันวางแผนทางนโยบายโดยรับรู้ ปัญหาความเดือดร้อนจากคนท้องถิ่นจาก ล่างสู่บน และ นำนโยบายที่ได้จากภาครัฐ ให้แก่คนท้องถิ่นจาก บนสู่ล่าง อันเป็น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง ไปและค่านิยมความเชื่อดั้งเดิม เปลี่ยนแปลงไปเพราะคนในท้องถิ่น จะมีความคิดที่ผิดไปจากเดิมทำให้ ชุมชนลดความเป็นธรรมชาติ แต่รับเอา สิ่งแปลกใหม่จากนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่ม ความทันสมัยจึงทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของคนในท้องถิ่น - สังคมความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการท่องเที่ยวสิ่งทีตามมาคือ การกระทำของมนุษย์ทั้งด้านลบและ ด้านบวกสังคมความเป็นอยู่เปลี่ยนไป มีคนภายนอกเข้ามาในพื้นที่มากมาย ลดความสงบและเพิ่มความพลุกพล่าน การเป็นอยู่ที่เจียบสงบ เปลี่ยนมาเป็น เสียงเรอยนต์ ควันจากเรือ และผู้คน มากมายแม้ว่าการท่องเที่ยวจะเพิ่ม รายได้แต่มีชุมชนบางกลุ่มที่ไม่ได้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวย่อมได้ รับผลกระทบเหล่านี้ - มัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือมัคคุเทศก์ น้อยยังไม่ได้รับการอบรมอย่างเป็น ระบบระเบียบแบบแผน ขาดทักษะ ในการทำงานแบบมืออาชีพหรือยัง ขาดใบรับรองการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ตารางที่ 2 ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม (ต่อ)

ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรม	ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรม
และชุมชนท้องถิ่น ขจัดปัญหาความไม่เข้าใจกันของรัฐและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว	

ตารางที่ 3 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม	ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม
<ul style="list-style-type: none"> - นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความสวยงามทางธรรมชาติแม่น้ำลำคลองได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้รู้สึกทึ่งและตระหนักถึงการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับมัคคุเทศก์และชุมชนท้องถิ่น - ชุมชนท้องถิ่นร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติแม่น้ำลำคลอง ร่วมสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานตลาดชุมชนท้องถิ่น งานลอยกระทง งานแสดงทางวัฒนธรรมแข่งเรือมวก เป็นต้น - ภาครัฐและเจ้าหน้าที่ลดปัญหาการทำงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่เพียงฝ่ายเดียวเพราะได้คนในชุมชนท้องถิ่นร่วมดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคอยสอดส่องดูแลป้องกันร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการทำงานดูแลท้องถิ่น - นักท่องเที่ยวได้รับการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ความรู้ทางศิลปะ 	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ ภายในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีผลกระทบทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่จากที่อยู่อาศัยเป็นร้านค้า โฮมสเตย์ ร้านกาแฟ ร้านอาหาร - นักท่องเที่ยวบางกลุ่มขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองหรือในชุมชนส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น - นักท่องเที่ยวไม่เชื่อฟังมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและไม่เห็นความสำคัญของการมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น - นักท่องเที่ยวซื้ออาหารเลี้ยงปลาหรือนำอาหารปลาที่เตรียมเอง อาหารบางชนิดปลาไม่กินหรือกินไม่ได้ทำให้กลายเป็นขยะสกปรก - ชุมชนท้องถิ่นบางส่วนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกาการท่องเที่ยวทำให้การ

ตารางที่ 3 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม	ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม
แบบผสม วัฒนธรรมชนพื้นเมืองเล็ก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านริมน้ำ	ดำเนินการบางอย่างของชุมชน ไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึงเช่น ปัญหา ขยะ น้ำเสียทิ้งในลำคลอง - สภาพสิ่งแวดล้อมด้านการเดิน ท่องเที่ยวตลาดน้ำไม่ครอบคลุมทั้ง ชุมชน เพราะมีเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะ ริมน้ำเส้นทางเดิน บางพื้นที่เท่านั้น

การอภิปรายผล

ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางคลองหลวง ตามหลัก 3A ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ของตลาดน้ำบางคลองหลวง มีความน่าสนใจด้าน ศิลปะ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ บ้านศิลปินและกลุ่มบ้านเรือนไม้ซึ่งแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และศิลปะการแสดงชนพื้นเมืองเล็กที่เปิดการแสดงให้นักท่องเที่ยว อีกทั้งมีการสอนศิลปะ นาฏศิลป์ให้กับกลุ่มเยาวชนและผู้ที่มีความสนใจ รวมถึงสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วัดกำแพงบางจาก วัดคูหาสวรรค์ และวัดทองศาลางาม ซึ่งมีประวัติตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จากการสำรวจพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกันและอยู่ในเขตธนบุรี กรุงเทพฯ ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง เช่น เรือหางยาว รถยนต์ รถไฟฟ้า เรือหางยาว ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดทางธรรมชาติที่มีต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ แต่มีอุปสรรคสำหรับ รถบัส เพราะซอยทางเข้าคับแคบยากต่อการสัญจรและปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านกาแฟและเครื่องดื่มทำเรือและลานจอดรถ เป็นต้น แต่ขนาดพื้นที่มีจำกัดอาจทำให้ไม่เพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวปริมาณมากในฤดูกาลท่องเที่ยว

ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบด้านบวกมีมากกว่าด้านลบสอดคล้องกับทฤษฎีของ Richardson (1993) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่ทางธรรมชาติ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญ สนับสนุนและผลักดันให้มีการปกป้องอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมดังนี้

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ชุมชนในพื้นที่นั้นจะได้รับรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งต่อเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งการเพิ่มรายได้ การลดปัญหาระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งการท่องเที่ยวสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง แต่ผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น เช่น โรคระบาด การประท้วง การก่อการร้าย มีผลต่อการท่องเที่ยวของชาวบ้านในชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ร้านค้าชุมชน มัคคุเทศก์ ขาดรายได้จากการท่องเที่ยวและมีปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน ปัญหาหนี้สิน ทำให้พบความเสี่ยงของชุมชนที่เกิดจากการพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวมากเกินไป ดังนั้นภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐควรมีช่วยเหลือชุมชน เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เช่น งานศิลปะผสม ขนมไทยบางชนิด น้ำพริก ฯลฯ ในนามของตลาดน้ำคลองบางหลวงและขายให้นักท่องเที่ยวเพื่อชดเชยรายได้ ในกรณีนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางมาเที่ยวได้ รวมถึงภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ควรช่วยแก้ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ร้านค้าชุมชน โฮมสเตย์ท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้และการสร้างร้านค้าชุมชน เพื่อขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นทดแทนหรือเสริมรายได้ชุมชน

ผลกระทบด้านบวกการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมคนในชุมชนท้องถิ่น มีความสามัคคีกันมากขึ้นทุกคนมีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ธรรมชาติและแม่น้ำลำคลอง และวางแผนรักษาศิลปะ วัฒนธรรม มีการอบรมมััคคุเทศก์น้อยท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ด้านภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม นาฏศิลป์การแสดงหุ่นละครเล็ก อันเป็นผลจากการท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐและชุมชนควรรักษาการท่องเที่ยวท้องถิ่นโดยการวางแผนร่วมกันรับรู้ปัญหาและช่วยเหลือชุมชนให้สามารถดำรงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม รวมถึงการให้ความรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเพื่อลดปัญหาผลกระทบด้านลบอันเป็นหน้าที่สำคัญที่ภาครัฐและเจ้าหน้าที่ต้องทำการช่วยเหลือภาคการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน

ผลกระทบด้านบวกการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่นร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติแม่น้ำลำคลองผ่านการร่วมสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานประเพณี สงกรานต์ งานตลาดชุมชนท้องถิ่น งานลอยกระทงงานแสดงทาง อีกทั้งภาครัฐและเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่นร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนช่วยลดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างภาครัฐและชุมชน ซึ่งควรมีความร่วมมือและความช่วยเหลือตลอดเวลา เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการทำวิจัยหัวข้อ ผลกระทบโควิด-19 ที่มีต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำชุมชนคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานคร ความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำชุมชนคลองบางหลวง ธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2549). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กิตติพงษ์ ประชุมแดง. (2533). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเต๋อ ตำบลแจระแม อำเภอมือเือง จังหวัดอุบลราชธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แมวเซาผู้นำสงสาร. (2561). *ตลาดน้ำคลองบางหลวง*. สืบค้น 30 เมษายน 2564, จาก <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=pakdee6&month=012019&date=08&group=21&gblog=55>
- วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- วิวัฒน์ชัย บุญยักดิ์. (2529). *แนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม*. *จุดสสารการท่องเที่ยว*, 40-42.
- วิวัฒน์ชัย บุญยักดิ์. (2550). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย*. *เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยสาขาวิชาวิทยาการจัดการ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Dye, T. R. (1982). *Understanding public policy*. Englewood Cliffs, Nj: Prentice Hall.
- Richardson, J. (1993). *Ecotourism & nature based Holidays*. Syd: Australian Print Group.